

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Ακαδημαϊκό έτος 2023-24

**ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

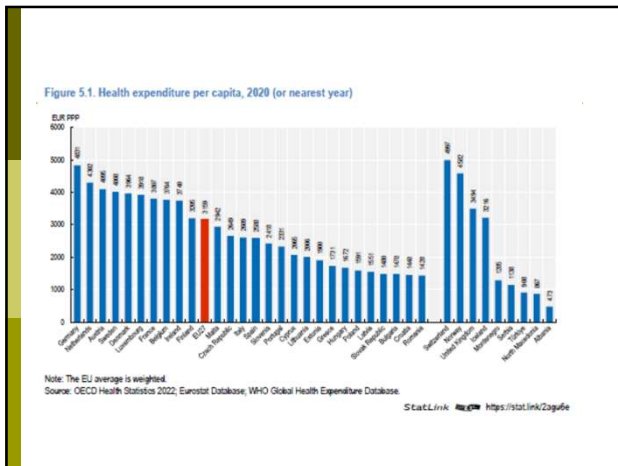
1

Διάλεξη 6

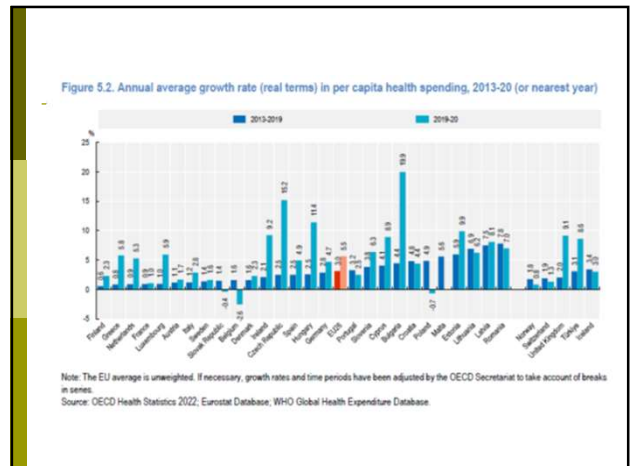
Υγεία

(Rosen et al 2009, κεφ. 9, σελ. 356-402)

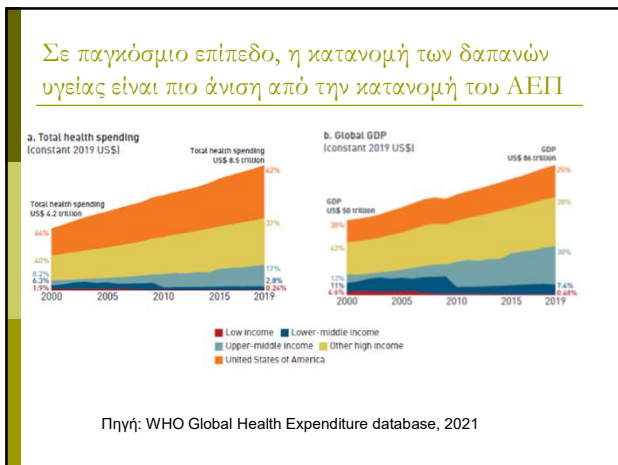
2

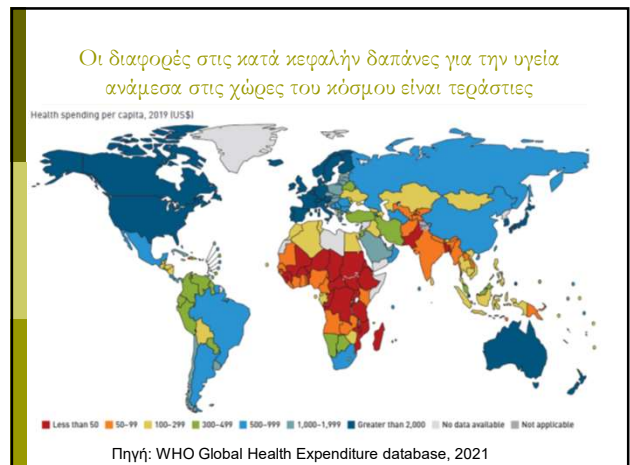
3

4

5

6

Γιατί παρεμβαίνει το κράτος; Ο Ρόλος της Ασφάλισης

- **Κοινωνική ασφάλιση:** Τα κρατικά προγράμματα που παρέχουν ασφάλιση για προστασία σε περιπτώσεις αντίξων συμβάντων.
- **Ασφάλιστρο:** Το ποσό χρήματος που καταβάλλεται σε μια ασφαλιστική εταιρεία, με αντάλλαγμα την εγγυημένη αποζημίωση, όταν επισυμβεί ένα αντίξοο συμβάν.

7

7

Ο Ρόλος της Ασφάλισης

- **Προσδοκώμενη αξία:** Η μέση αξία όλων των δυνατών αβέβαιων αποτελεσμάτων, με κάθε αποτέλεσμα σταθμισμένο με την πιθανότητα του να συμβεί.
- **Αλγεβρικά:**
Προσδοκώμενη αξία (EV) = (Πιθανότητα συμβάντος 1 x απόδοση στο συμβάν 1) + (Πιθανότητα συμβάντος 2 x απόδοση στο συμβάν 2).

8

8

Υπολογισμός προσδοκώμενης αξίας

- Ας υποθέσουμε, για παράδειγμα, ότι θα πάρεις €12 αν τραβήξεις μια κούπα από μια τράπουλα χαρτιά και θα χάσεις €4 αν τραβήξεις ένα μπαστούνι, ένα σπαθί ή ένα καρό. Η πιθανότητα να τραβήξεις μια κούπα είναι $1/4$ και η πιθανότητα να τραβήξεις ένα από τα άλλα σχέδια της τράπουλας είναι $3/4$.
- Επομένως η προσδοκώμενη αξία που θα έχεις από αυτό το αβέβαιο αποτέλεσμα υπολογίζεται ως $EV = (1/4)(€12) + (3/4)(-€4) = €0$.

9

9

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

Πίνακας 9.1.: Γιατί αγοράζουμε ασφάλιση;

Επιλογές ασφάλισης	Εισόδημα	Πιθανότητα να είναι υγιής	Πιθανότητα να ασθενήσει	Χαμένο εισόδημα αν ασθενήσει	A	B	Γ
					Εισόδημα αν είναι υγιής	Εισόδημα αν ασθενήσει	Προσδοκώμενη αξία
Επιλογή 1: Καμιά ασφάλιση	€50.000	9 στις 10	1 στις 10	€30.000	€50.000	€20.000	€47.000
Επιλογή 2: Πλήρης ασφάλιση	€50.000	9 στις 10	1 στις 10	€30.000	€47.000	€47.000	€47.000

10

10

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

- **Αναλογιστικά δίκαιο ασφάλιστρο:** Ένα ασφάλιστρο για μια δεδομένη χρονική περίοδο που είναι ίσο με την προσδοκώμενη αποζημίωση για την ίδια χρονική περίοδο (προσδοκώμενη αξία της απώλειας).

11

11

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

- Με δεδομένο, στο παράδειγμα μας, ότι οι πιθανότητες να μην έχει απώλεια εισοδήματος είναι 9 στις 10 και 1 στις 10 να έχει απώλεια €30.000, η προσδοκώμενη αξία της απώλειας είναι $(9/10)(€0) + (1/10)(€30.000) = €3.000$.
- Επομένως το αναλογιστικά δίκαιο ασφάλιστρο είναι €3.000 ετησίως.

12

12

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

- Ας το εξετάσουμε τώρα από την πλευρά της ασφαλιστικής εταιρείας. Με το να χρεώνει €3.000 κάθε ένα από 10 άτομα με 1 στις δέκα πιθανότητες απώλειας €30.000, η εταιρεία μπορεί να προσδοκά ότι θα εισπράττει €30.000 ετησίως, ποσό που είναι αρκετό για να καλύπτει τις προσδοκώμενες αμοιβές που θα καταβάλλει ετησίως.

13

13

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

- Οι επιλογές 1 και 2 δίνουν στην Αιμιλία το ίδιο προσδοκώμενο εισόδημα.
- Σημαίνει αυτό ότι η Αιμιλία θα είναι αδιάφορη μεταξύ των δυο επιλογών;

14

14

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

- OXI.
- Η επιλογή 2 δίνει στην Αιμιλία 47.000 με βεβαιότητα.
- Η επιλογή 1 δίνει στην Αιμιλία 47.000 κατά μέσο όρο.

15

15

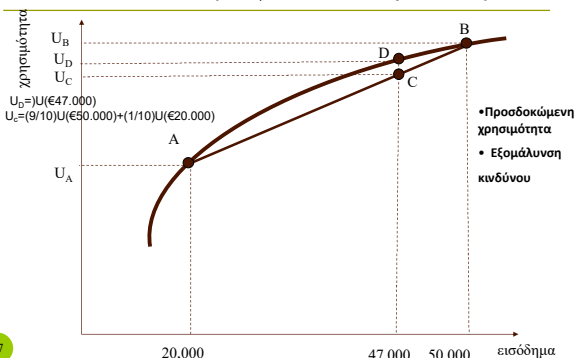
Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

- Προσδοκώμενη χρησιμότητα:** Η μέση χρησιμότητα για όλες τις αβέβαιες καταστάσεις, που υπολογίζεται με στάθμιση της κάθε χρησιμότητας από κάθε κατάσταση με την πιθανότητα του να συμβεί αυτή.
- Εξομάλυνση κινδύνου:** Η καταβολή ενός τιμήματος για να διασφαλιστεί ένα ορισμένο επίπεδο αποζημίωσης σε περίπτωση που συμβεί ένα αντίξοο γεγονός.

16

16

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

17

17

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

- Το πιο πάνω παράδειγμα αυτό δείχνει ανάγλυφα ένα θεμελιώδες αποτέλεσμα: **Κάτω από τη συνήθη υπόθεση της φθίνουσας οριακής χρησιμότητας του εισοδήματος, όταν σε ένα άτομο προσφέρεται μια αναλογιστικά δίκαιη ασφάλιση, το άτομο θα ασφαλιστεί πλήρως έναντι πιθανής απώλειας εισοδήματος από ασθένεια.**
- Τι θα συμβεί όμως όταν η ασφαλιστική εταιρεία δεν προσφέρει ένα αναλογιστικά δίκαιο ασφάλιστρο;

18

18

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

- Ας πάρουμε ξανά το παράδειγμα του Διαγράμματος 9.3, όπου δείξαμε ότι το αναλογιστικά δίκαιο ασφάλιστρο είναι €3.000. Αντί γι αυτό ας υποθέσουμε τώρα ότι η ασφαλιστική εταιρεία χρεώνει ένα ασφάλιστρο μεγαλύτερο απ' αυτό που απαιτείται για να καλύψει την ίδια ζημιά, ας πούμε €4.000 ετησίως. Σημαίνει αυτό ότι ένα άτομο δεν θα αγοράσει ασφάλιση; Όχι απαραίτητα.
- Το διάγραμμα 9.4 δείχνει ότι η απάντηση εξαρτάται από το σχήμα της συνάρτησης χρησιμότητας

19

19

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

- Το πόσο κυρτή είναι η συνάρτηση χρησιμότητας εξαρτάται από το κατά πόσο το άτομο αποστρέφεται τον κίνδυνο.
- **Αποστροφή κινδύνου:** Η προτίμηση του ατόμου να καταβάλει ποσό μεγαλύτερο από το αναλογιστικά δίκαιο ασφάλιστρο, για να διασφαλίσει αποζημίωση στην περίπτωση μιας αντιξοότητας.

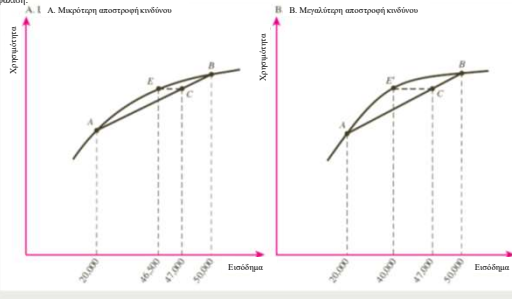
20

20

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

Διάγραμμα 9.4 Αγοράζουν οι άνθρωποι ασφάλιση με επιβάρυνση ασφαλιστήριου;

Όσο περισσότερο αποστρέφεται τον κίνδυνο η Αιμιλία, τόσο πιο πρόθυμη είναι να αγοράσει πλήρη ασφάλιση. Στο Α μέρος του Διαγράμματος η Αιμιλία είναι διατεθειμένη να πληρώσει μόνο μέχρι € 3.500 για πλήρη ασφάλιση. Το σχήμα Ε αντιστοιχεί το εισόδημο €6.500 με βελτιστό, μη-ασή επιτοκίονα σε ασφαλιστή κλήρος με ασφάλιστρο 3.500. Στο Β μέρος είναι διατεθειμένη να πληρώσει μέχρι €10.000 για πλήρη ασφάλιση.

21

21

Γιατί να αγοραστεί ασφάλιση;

- **Ασφάλιστρο κινδύνου:** Το ποσό πάνω από το αναλογιστικά δίκαιο ασφάλιστρο, που είναι διατεθειμένο να πληρώσει ένα άτομο που αποστρέφεται τον κίνδυνο για να διασφαλίσει αποζημίωση στην περίπτωση μιας αντιξοότητας.
- **Ασφαλιστική επιβάρυνση:** Η διαφορά μεταξύ του ασφαλιστήριου που χρεώνει μια ασφαλιστική εταιρεία και του αναλογιστικά δίκαιου ασφαλιστήριου (χρησιμοποιείται από την εταιρεία για να καλύψει διοικητικά και άλλα κόστη).

22

22

Συγκέντρωση κινδύνων

- Με το να αγοράσει ένα ασφαλιστήριο συμβόλαιο από αυτή την εταιρεία, το άτομο μπορεί να εξαλείψει τους οικονομικούς κινδύνους που συνδέονται με την ασθένεια. Τώρα όμως, η ασφαλιστική εταιρεία είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο. Από κοινωνική άποψη ο κίνδυνος δεν έχει μειωθεί, αλλά έχει απλά μεταφερθεί από το άτομο στην ασφαλιστική εταιρεία.

23

23

Συγκέντρωση κινδύνων

- Όταν ο αριθμός των ατόμων που ασφαρίζονται στην εταιρεία είναι μικρός ο κίνδυνος στην εταιρεία, το ποσό των ασφαλιστήριων να μην καλύπτει τις πληρωμές της δεν εξαλείφεται.
- Όσο όμως πιο πολλοί είναι στη δεξαμενή των ασφαλισμένων, τόσο πιο προβλέψιμες είναι οι δαπάνες της. Με αυτή τη μεγαλύτερη δυνατότητα πρόβλεψης, η ασφαλιστική εταιρεία μπορεί να χρεώνει ένα ασφάλιστρο, το οποίο με κάποια βεβαιότητα καλύπτει τα κόστη της και επομένως μειώνει τον κίνδυνο που αντιμετωπίζει.

24

24

Συγκέντρωση κινδύνων

- Στην πράξη, με το να **συγκεντρώνει** τους κινδύνους από πολλά άτομα, η ασφαλιστική εταιρεία έχει πρακτικά μειώσει τον κίνδυνο από τη σκοπιά της κοινωνίας.

25

25

Ασύμμετρη πληροφόρηση

- Εκ πρώτης όψευς μπορεί να λειτουργήσει καλά η ασφαλιστική αγορά.
- Γιατί τότε να επεμβαίνει το κράτος;
- **Ασύμμετρη πληροφόρηση:** Μια κατάσταση όπου η μια πλευρά που εμπλέκεται σε μια οικονομική συναλλαγή έχει καλύτερη πληροφόρηση για το αγαθό ή την υπηρεσία από την άλλη πλευρά.

26

26

Πίνακας 9.2 Πώς η ασύμμετρη πληροφόρηση μπορεί να προκαλέσει αποτυχία στην ασφαλιστική αγορά.						
	(Α)	(Β)	(Γ)	(Δ)	(Ε)	(Ζ)
Αγοραστής ασφάλισης	Πιθανότητα ασθένειας	Απόλυτα εισοδήματος σε ασθένεια	Προσδοκώμενη απόλυτα εισοδήματος	Προσδοκώμενο όφελος μείον ασφαλιστήριο (διαφορικά ασφαλιστήρια)	Προσδοκώμενο όφελος μείον ασφαλιστήριο (ασφάλιστρο = €3,000)	Προσδοκώμενο όφελος μείον ασφαλιστήριο (ασφάλιστρο = €4,500)
Αιμιλία	1 στις 5 (υψηλός κίνδυνος)	€30,000	€6,000	€0	€3,000	€1,500
Γαβριήλ	1 στις 5 (υψηλός κίνδυνος)	€30,000	€6,000	€0	€3,000	€1,500
Ελένη	1 στις 5 (υψηλός κίνδυνος)	€30,000	€6,000	€0	€3,000	€1,500
Μιχαήλ	1 στις 5 (υψηλός κίνδυνος)	€30,000	€6,000	€0	€3,000	€1,500
Μάρκος	1 στις 5 (υψηλός κίνδυνος)	€30,000	€6,000	€0	€3,000	€1,500
Γιάννης	1 στις 10 (χαμηλός κίνδυνος)	€30,000	€3,000	€0	€0	-€1,500
Όλγα	1 στις 10 (χαμηλός κίνδυνος)	€30,000	€3,000	€0	€0	-€1,500
Μανώλης	1 στις 10 (χαμηλός κίνδυνος)	€30,000	€3,000	€0	€0	-€1,500
Χαρά	1 στις 10 (χαμηλός κίνδυνος)	€30,000	€3,000	€0	€0	-€1,500
Θανάσης	1 στις 10 (χαμηλός κίνδυνος)	€30,000	€3,000	€0	€0	-€1,500
Καθαρό κέρδος ασφαλιστή				€0	-€15,000	€0

27

27

Δυσμενής επιλογή

- **Δυσμενής επιλογή:** Το φαινόμενο όπου η μη καλά πληροφορημένη πλευρά μιας συναλλαγής βρίσκει να συναλλάσσονται μαζί της ακριβώς τα λάθος άτομα (δηλαδή κάνει μια δυσμενή επιλογή των φορέων ή ατόμων που έχουν πληροφόρηση).

28

28

Δυσμενής επιλογή

- Γενικότερα, η δυσμενής επιλογή παρουσιάζεται στην περίπτωση που αυτός που παρέχει ασφάλιση θέτει το ασφάλιστρο με βάση το μέσο κίνδυνο που διατρέχει ένας πληθυσμός, αλλά τα άτομα χαμηλού κινδύνου δεν αγοράζουν τα ασφαλιστικά αυτά προγράμματα και οδηγούν τους ασφαλιστές σε ζημιές.

29

29

Δυσμενής επιλογή και κρατική παρέμβαση

- Στο πλαίσιο της ασφάλισης υγείας, οι ασφαλιστικές εταιρείες μπορούν να ελέγξουν προσεκτικά τους πελάτες τους και να χρεώσουν διαφορετικά ασφάλιστρα στους πελάτες με βάση την εικόνα κινδύνου τους, μια πρακτική που είναι γνωστή ως **εμπειρική κοστολόγηση ασφαλιστήριου** (experience rating).

30

30

Δυσμενής επιλογή και κρατική παρέμβαση

- Η βελτίωση όμως της αποτελεσματικότητας, με τη συγκέντρωση περισσότερων πληροφοριών για το άτομο επιτρέπει στις ασφαλιστικές εταιρείες να χρεώνουν διαφορετικά ασφάλιστρα, πράγμα που βελτιώνει την αποτελεσματικότητα.
- Αυτό όμως προκαλεί σοβαρά θέματα ισότητας.

31

31

Δυσμενής επιλογή και κρατική παρέμβαση

- Το κράτος μπορεί να αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα με το να παρέχει ασφαλιστική κάλυψη υγείας σε ολόκληρο τον πληθυσμό (ή σε μεγάλη μερίδα του πληθυσμού), με το να κάνει υποχρεωτική την ασφάλιση και να θέτει ένα ενιαίο ασφάλιστρο για όλους.
- Η χρέωση ενιαίου ασφάλιστρου σε μια κοινότητα που αποτελείται από άτομα με διαφορετικούς κινδύνους υγείας λέγεται **ενιαίο ασφάλιστρο** (community rating).

32

32

Ασφάλιση και ηθικός κίνδυνος

- Η δυσμενής επιλογή ανακύπτει επειδή οι ασφαλιστές δεν έχουν πλήρη γνώση των κινδύνων υγείας εκείνων που ασφαλίζουν. Μια διαφορετική μορφή ασύμμετρης πληροφόρησης ανακύπτει επειδή με το να έχει ένα άτομο ασφάλιση, αυτό μπορεί να στρεβλώνει τη συμπεριφορά του κατά τρόπο που δεν είναι γνωστός με ακρίβεια στον ασφαλιστή.

33

33

Ασφάλιση και ηθικός κίνδυνος

- **Ηθικός κίνδυνος** υπάρχει όταν ένα άτομο που αποκτά ασφάλιση για την αντιμετώπιση ενός αντίξοου συμβάντος αλλάζει τη συμπεριφορά του και αυξάνεται η πιθανότητα να συμβεί το γεγονός.
- Η ύπαρξη του ηθικού κινδύνου οδηγεί σε υπερβολική χρήση των υπηρεσιών υγείας.

34

34

Αντιμετώπιση ηθικού κινδύνου

- **Απαλλαγή:** Το σταθερό ποσό μιας δαπάνης που πρέπει να πληρώσει ο ασφαλισμένος πριν λάβει την αποζημίωση που δικαιούται.
- **Συμπληρωμή:** Ένα σταθερό ποσό που πληρώνει ο ασφαλισμένος για κάθε ιατρική υπηρεσία.
- **Συνασφάλιση:** Ένα ποσοστό του κόστους μιας ιατρικής υπηρεσίας που πρέπει να πληρώσει ο ασφαλισμένος.

35

35

Άλλες αποτυχίες της αγοράς στην υγεία

- **Άλλα προβλήματα πληροφόρησης :**
- Το να βρει κανείς ποιος προσφέρει την καλύτερη θεραπεία είναι πολύ πιο δύσκολο από το να επιλέξει μάρκα MP3 player. Οι ασθενείς, επομένως, πρέπει να βασιστούν στις ικανότητες του γιατρού τους.
- Δύσκολα μπορούμε να βρούμε άλλη αγορά στην οποία οι καταναλωτές βασίζονται σε τόσο μεγάλο βαθμό στις συμβουλές του προσώπου που πουλά αυτές τις υπηρεσίες.

36

36

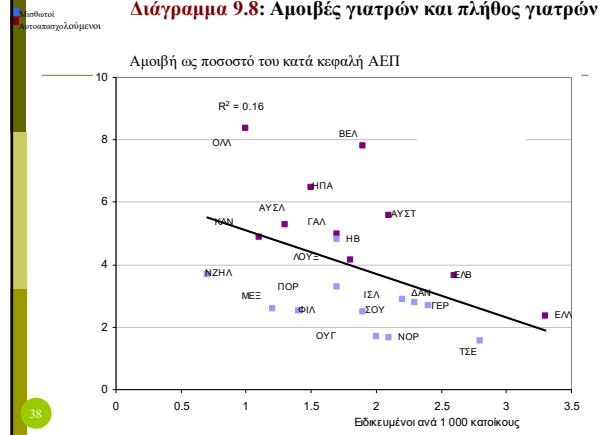
Άλλες αποτυχίες της αγοράς στην υγεία

- Δικαιολογούν τα προβλήματα πληροφόρησης την κρατική παρέμβαση;
- Η έλλειψη πληροφόρησης που έχουν οι ασθενείς είναι η δικαιολογητική βάση για μια σειρά από κρατικές ρυθμίσεις, όπως π.χ. ειδική διαδικασία για απόκτηση άδειας άσκησης ιατρικού επαγγέλματος.
- Οι διαδικασίες αυτές επηρεάζουν και τις αμοιβές των γιατρών

37

37

Διάγραμμα 9.8: Αμοιβές γιατρών και πλήθος γιατρών

38

38

Εξωτερικότητες της ιατρικής περίθαλψης

- Η αγορά ιατρικών υπηρεσιών μπορεί να δημιουργήσει εξωτερικότητες, τόσο θετικές όσο και αρνητικές.
- Αν εμβολιασθείτε κατά της γρίπης, υπάρχει μια θετική εξωτερικότητα, επειδή μειώνεται η πιθανότητα να ασθενήσουν οι άλλοι που έρχονται σε επαφή μαζί σας.
- Από την άλλη πλευρά, αν κάνετε υπερβολική χρήση αντιβιοτικών έτσι ώστε να αναπτυχθούν νέα πιο ανθεκτικά βακτήρια, οι άλλοι θα είναι σε δυσμενέστερη θέση.

39

39

Είναι επιθυμητή η αποτελεσματική παροχή ιατρικής περίθαλψης;

- Ακόμη όμως και αν η αγορά ιατρικής περίθαλψης είναι αποτελεσματική, η κοινωνία μπορεί να θεωρεί το αποτέλεσμα ως μη δίκαιο.
- Μια αποτελεσματική αγορά ιατρικών υπηρεσιών μπορεί να οδηγήσει σε διαφορές στην ασφαλιστική κάλυψη της υγείας και να οδηγήσει σε υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης που ποικίλουν ανάλογα με το επίπεδο εισοδήματος.
- Το πόσο κάτι τέτοιο είναι επιθυμητό εξαρτάται από τις προτιμήσεις και αντιλήψεις κάθε κοινωνίας.

40

40

Είναι επιθυμητή η αποτελεσματική παροχή ιατρικής περίθαλψης;

- Πατερναλισμός
- Το πρόβλημα των ανασφάλιστων
 - Ποιοι είναι πραγματικά ανασφάλιστοι;
 - Βελτιώνει η ασφάλιση για την υγεία την κατάσταση υγείας του πληθυσμού;

41

41

Αίτια για το υψηλό κόστος υγειονομικής περίθαλψης

- Γήρανση του πληθυσμού.
- Αύξηση του εισοδήματος.
- Βελτίωση της ποιότητας.
- Ισότητα ως προς τα αγαθά
- Κλιματική αλλαγή;

42

42

Οι δαπάνες υγείας αυξάνονται ταχύτερα από το ΑΕΠ

